

ฐานบัวลูกแก้วอกไก่ของปราสาทในศิลปะขอม สมัยเมืองพระนคร The Pointed Torus Moulding Base in Khmer Ancient Remains of Angkor.

นางนุช ภูมาลี¹

บทคัดย่อ

จากการศึกษาลวดบัวของฐานลูกแก้วอกไก่ในโบราณสถานศิลปะขอมสมัยเมืองพระนครนั้น อาจทำให้เชื่อได้ว่าน่าจะมีที่มาจากฐานบัวลูกแก้วขนาดใหญ่ที่ค้นพบมาก่อนแล้วตั้งแต่สมัยก่อนเมืองพระนคร และอาจเริ่มประดิษฐ์ใช้ประดับตกแต่งชุดฐานของปราสาทขอมอย่างน้อยในศิลปะสมัยแปรรูป (ราวพ.ศ.1490-1510) โดยได้รับความนิยมนอย่างมากในศิลปะสมัยปาปวน (ราวพ.ศ.1560-1630) ศิลปะสมัยนครวัด(ราวพ.ศ.1650-1720) เป็นต้นมา และฐานบัวลูกแก้วอกไก่อาจมีการกำหนดลำดับความสำคัญในการประดับตกแต่งส่วนสำคัญๆ ของศาสนสถาน เมื่อเทียบกับรูปแบบที่มีมาก่อนในศิลปะสมัยพะโคเช่นฐานบัวลูกฟัก ซึ่งใช้ประดับตกแต่งองค์ประกอบอื่นๆ ของศาสนสถานหนึ่งที่มีความสำคัญในลำดับรองลงมา

¹ อาจารย์, สายวิชาทัศนศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

abstract

From the study of pointed torus moulding base in Khmer ancient remains of Angkor period, it is possible that those pointed torus mouldings originated from torus moulding found during Pre-Angkor period. The pointed torus moulding might had been invented and decorated at bases of Khmer sanctuaries at lease from Pre Rub (around 947-647 A.D.) and had become popular since Baphuon (around 1017-1087 A.D.) and Angkor Wat (around 1107-1177 A.D.) Also, it seems that the pointed torus moulding base had been identified to decorate only at the important positions of sanctuaries comparing to the previous style in Preah Ko, the lotus petal base for example, which it has been decorated at other less important positions in sanctuaries.

ศิลปะขอมหรือเขมรในประเพณีงานสถาปัตยกรรมมักถูกกล่าวถึงเสมอจากนักวิชาการว่าได้แบบอย่างมาจากสถาปัตยกรรมในประเทศอินเดีย ใช้วัสดุในการสร้างด้วย อิฐ หินทราย และศิลาแลง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออุทิศถวายให้เทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์ หรือ คติความเชื่อทางศาสนาและการนับถืออื่น ๆ ในราวพุทธศตวรรษที่ 12-18 (หม่อมเจ้า สุภัทรดิศ ดิศกุล, 2539 : 28)

องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมที่สำคัญของปราสาทขอม คือ ฐาน เรือนธาตุ และเครื่องบนหรือหลังคาเป็นหลัก (รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง, 2548 : 34) อาคารแบบต่าง ๆ ไม่ได้ตั้งอยู่บนพื้นดิน แต่มีฐานรองรับ (หม่อมเจ้า สุภัทรดิศ ดิศกุล, 2539 : 145) หากแต่มีคติความเชื่อเกี่ยวกับการทำฐานที่ซ้อนลดหลั่นกันหลายชั้น ซึ่งโดยทั่วไป 3-5 ชั้น ฐานเป็นชั้นเหล่านี้สร้างขึ้นเพื่อสื่อความหมายถึงเขาพระสุเมรุ ซึ่งเป็นศูนย์กลางจักรวาลตามคติความเชื่อของศาสนาพราหมณ์และพุทธ(รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง, 2548 : 24) และทำหน้าที่รองรับเรือนธาตุ รูปแบบฐานมักอยู่ในรูปทรงของฐานบัวและนิยมประดับประดาด้วยการสลักลาย (องค์ประกอบส่วนต่าง ๆ ของฐานบัวซึ่งประกอบกันเป็นแนวซ้อนลดหลั่นอย่างเป็นระเบียบ มีชื่อเรียกว่าลวด

บัวหรือชุดลวดบัว เพราะมีหลายแนวที่ประกอบเข้าด้วยกัน หากแรกเริ่มเกิดจากงานไม้ มีลักษณะแตกต่างกันไป) (สันติ เล็กสุขุม, 2535 : 43 และ รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง, 2548 : 34) ซึ่งเป็นความใกล้ชิดอีกประการหนึ่งระหว่างช่างขอมกับช่างชาวอินเดีย (หม่อมเจ้า สุภัทรดิศ ดิศกุล, 2539 : 28)

หากกล่าวถึงฐานรองรับอาคารที่เป็นฐานบัวแล้ว ย่อมมีชื่อเรียกเฉพาะเพื่อระบุลักษณะหรือเพื่อระบุหน้าที่หรือตำแหน่งที่ฐานนั้นตั้งอยู่ โดยมีรูปแบบของฐานบัวเป็นหลัก หากมีการประดับก็จะมีคำขยายตามการประดับ เช่น ฐานบัวลูกแก้ว ฐานบัวลูกแก้วอกไก่ ฐานบัวลูกฟัก เป็นต้น (สันติ เล็กสุขุม, 2535 : 43) (ฐานบัวลูกแก้ว คือ ฐานบัวที่คาคทอ้งไม้ด้วยแถบปูนที่มีส่วนโค้งคล้ายเส้นหอยผ่าซีก ไม่เป็นที่นิยมมากนักในศิลปะไทย ฐานบัวลูกแก้วอกไก่ คือ ฐานบัวที่มีแถบปูนเป็นสัน คาคทอ้งไม้ประดับทอ้งไม้ แถบปูนเป็นสันนี้ ดูคล้ายอกไก่ ฐานแบบนี้ได้รับความนิยมมาก, ฐานบัวลูกฟัก คือ การประดับลวดบัวโดยคาคทอ้งไม้ เป็นแถบปูน ขอบสันของลวดบัว ปาดมุมมน) (ภาพที่ 1-1.4) องค์ประกอบส่วนต่าง ๆ ของฐานบัวซึ่งประกอบด้วย ลวดบัว หรือ ชุดลวดบัว หากมีหลายแนวที่ประกอบเข้าด้วยกันเป็นแนวนอนซ้อนลดหลั่นอย่างเป็น ลวดบัวแบบต่าง ๆ ใช้ประดับฐาน ประดับเรือนธาตุของอาคารศาสนสถานมีมาแล้วในสมัยทวารวดี (สันติ เล็กสุขุม, 2547: 58)

ลวดบัวประดับที่ฐานของปราสาทขอม

เมื่อย้อนกลับมาที่ชนิดลวดบัวของฐานปราสาทขอมตั้งแต่อ่อนเมืองพระนคร ศักดิ์ชัย สายสิงห์ได้กล่าวว่า ฐานของสถาปัตยกรรมในศิลปะขอมก่อนเมืองพระนครเป็นฐานประดับด้วยลูกแก้ว (ความหมายของการทำรูปหมอนน้ำนี้ที่มาจากความเชื่อเรื่องหมอนน้ำแห่งความอุดมสมบูรณ์ หรือหม้อปูลมพะยะ ได้ปรากฏหลักฐานในศิลปะอินเดีย และเรียกว่า “กุมภกลศ” จนเป็นต้นแบบให้เกิดฐานอาคารที่มีลักษณะคล้ายหมอนน้ำเกิดขึ้นในเวลาต่อมา เช่น โบราณสถานในแคว้นโอริสสา) (เชษฐ ติงสฤษดิ์, 2552 และ ศักดิ์ชัย สายสิงห์, 2548 : 30-43) ซึ่งข้อมูลนี้สอดคล้องกับผลสรุปการวิเคราะห์ ที่ได้ศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับอิทธิพลรูปแบบศิลปะของศิลปะอินเดียที่มีต่อรูปแบบฐานของสถาปัตยกรรมขอมสมัยก่อนเมืองพระนคร ตัวอย่างกลุ่มปราสาทสมโบร์ไพร่อกุญ (ยกเว้นหมู่กลางหลังที่ 1 ศิลปะสมัยคุเลน พ.ศ.1370-1420)

(หม่อมราชวงศ์สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์, 2537 : 47) (ภาพที่ 2-2.1) กล่าวสรุปคือรูปแบบฐานบัวลูกแก้วโดยที่ฐานบัวคว่ำและบัวหงายมีลักษณะต่างหาก เว้นท้องไม้เป็นลายตารางหมากรุก ลูกแก้วกลมและมีบัวหงายรองรับเรือนธาตุ (ภาพที่ 2.1) ดังนั้นรูปแบบฐานในสมัยนี้น่าจะมีสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับอิทธิพลทางศิลปะอินเดียเหนือสมัยหลังคุปตะ(พุทธศตวรรษที่ 11-13)เช่นที่ เทวาลัยลักษมณ์ เมืองสิริปุระมากกว่าอินเดียได้ (นงนุช ภูมาลี, 2552 :1-8) (ภาพที่ 3) (ฐานบัวที่ปราสาทสมโบร์ไพรพมเป็นฐานบัวที่มีบัวหงายลักษณะแบบต่างจากคาดด้วยลวดบัวชนิดลูกแก้ว ท้องไม้ประดับตกแต่งด้วยลายตาราง หมากรุก และบัวหงายรับเรือนธาตุ) ฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าศิลปะสมัยก่อนเมืองพระนครนั้น ช่างขอมรู้จักนำรูปแบบลวดบัวชนิดลูกแก้วมาประดับฐานแล้วตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 12

ดังนั้นเมื่อเข้าสู่ศิลปะขอมสมัยเมืองพระนคร (ในราวพุทธศตวรรษที่ 15) (หม่อมเจ้า สุภัทรดิศ ดิศกุล, 2539 : 66) ข้อมูลบางส่วนที่กล่าวไว้ในบทความวิชาการต่าง ๆ เกี่ยวกับชนิดของลวดบัว เช่น สันติ เล็กสุขุมได้กล่าวว่า ลวดบัวในช่วงระยะเวลานี้อย่างช้าในช่วงพุทธศตวรรษที่ 15 เช่น ฐานไฟทิของปราสาทพระโคปรากถูกรูปแบบฐานชนิดหนึ่งที่เรียกว่า “ฐานบัวลูกฟัก” (สันติ เล็กสุขุม, 2548 : 183) (ภาพที่4-4.1) และอย่างน้อยในราวกลางพุทธศตวรรษที่ 16 พบ “ฐานบัวลูกแก้วอกไก่”ที่ปราสาทประธานเขาพระวิหาร ศรีสะเกษ ในศิลปะแบบปาปวน (หม่อมราชวงศ์สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์, 2536:148-150) (ภาพที่ 5) โดยที่ลักษณะของฐานดังกล่าวมีลักษณะของลูกแก้วอกไก่ขนาดใหญ่ ซึ่งจะเห็นได้ว่ารูปแบบนี้ยังสืบทอดมาที่ชุดฐานปราสาทขอมในดินแดนไทยที่ปราสาทพิมาย จ. นครราชสีมา ศิลปะสมัยนครวัดตอนต้น ราวพุทธศตวรรษที่ 17 อีกด้วย (ภาพที่6-6.1) นอกจากนี้ลวดบัวของฐานปราสาทขอมศิลปะสมัยเมืองพระนคร โดยเฉพาะรูปแบบหลังคือลวดบัวชนิดลูกแก้วอกไก่นั้น ได้รับความนิยมควบคู่กับฐานบัวลูกฟักเรื่อยมา (เชษฐ ติงสยุชสี, 2541:137-142)

จากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้นผู้เขียนต้องการค้นคว้าเชิงตรวจสอบเกี่ยวกับลวดบัวชนิดลูกแก้วอกไก่หรือฐานลูกแก้วอกไก่ ในประเด็นที่ว่าลวดบัวลูกแก้วอกไก่

ศิลปะขอมในสมัยเมืองพระนครนั้นเริ่มปรากฏในครั้งแรกในสมัยใด เพราะจากข้อมูลที่ได้กล่าวมาข้างต้นเริ่มมีการใช้ฐานบัวลูกแก้วมาแล้วตั้งแต่สมัยก่อนเมืองพระนคร และอย่างช้าในราวพุทธศตวรรษที่ 15 ได้เกิดรูปแบบฐานบัวลูกฟัก และทั้งสองรูปแบบนี้อาจจะมีความสำคัญในการประดับชุดฐานหรือไม่อย่างไร

ในศิลปะขอมสมัยเมืองพระนครนั้นมีนักวิชาการชาวฝรั่งเศสได้ทำการศึกษาไว้กล่าวว่า ซึ่งมีอายุช่วงพุทธศตวรรษที่ 12-18 ไว้และได้แบ่งศิลปะเป็น 9 สมัย (ศิลปะสมัยก่อนเมืองพระนครมีศิลปะพนมดง, สมโบโรไพรกุก, ไพรกเมง, กำแพงพระและกุเลน) (หม่อมเจ้า สุภัทรดิศ ดิศกุล, 2539 : บทนำ) ดังนั้นเพื่อברורวัตถุประสงค์ของการศึกษาต้องเริ่มต้นศึกษารูปแบบศิลปะตั้งแต่สมัยเริ่มต้นของสมัยเมืองพระนคร พร้อมทั้งยกตัวอย่างหลักฐานในส่วนฐานและชนิดลวดบัวของสถาปัตยกรรมเพื่ออธิบายรายละเอียด ครั้งนี้อาจมีข้อจำกัดอยู่บ้างคือ งานสถาปัตยกรรมส่วนมากชำรุดทรุดโทรม บางส่วนไม่สามารถวิเคราะห์ได้ บางส่วนอาจพอให้เห็นเค้าโครงของรูปแบบบ้าง การวิเคราะห์จึงอาจคลาดเคลื่อนไปได้ เนื่องด้วยงานศิลปกรรมสร้างมาแล้วเป็นระยะเวลาานาน ปัญหาของการศึกษาก่อนของวัสดุการสร้างมีให้พบเห็นเสมอในตัวอย่างของการศึกษา อีกทั้งยังมีปราสาทอีกมากที่อาจยังไม่ได้สำรวจพบจำนวนหนึ่ง จึงเป็นประเด็นที่ผู้เขียนควรตระหนักและหาหลักฐานที่เชื่อว่าน่าจะมีชัดเจนที่สุดนำมาเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ ดังนี้

ศิลปะแบบพะโค (ราวพ.ศ.1420-1440)(หม่อมเจ้า สุภัทรดิศ ดิศกุล, 2539 : บทนำ) เช่น

ปราสาทพะโค (พ.ศ.1422) สร้างในสมัยพระเจ้าอินทรวรมันที่ 1(หม่อมเจ้า สุภัทรดิศ ดิศกุล, 2539 : 32-34) เป็นปราสาท 6 หลัง เรียงแถวสาม 2 แถว ตั้งอยู่บนฐานเดียวกัน ลักษณะฐานไพทีและฐานรองรับปราสาททั้งหมดนั้นมีสภาพสึกกร่อนมาก แต่ยังมีเค้าโครงเป็นฐานบัวที่คาดด้วยลวดบัวชนิดชนิดเดียวกัน สันติ เล็กสุขุม กล่าวไว้ว่าเป็นรูปแบบของ**ฐานบัวลูกฟัก**(สันติ เล็กสุขุม, 2548:183) (ภาพที่ 5,5.1)

ปราสาทบากอง(พ.ศ.1424) สร้างในสมัยพระเจ้าอินทรวรมันที่ 1 (หม่อมเจ้า สุภัทรดิศ ดิศกุล, 2539 : 32-34)ปราสาทประธานตั้งอยู่บนฐาน 5 ชั้น และตั้งอยู่**ฐานบัวลูกฟัก**ที่มีขนาดของลวดบัวนี้มีขนาดใหญ่มากนัก(ปราสาทประธานมีการบูรณะราวพุทธศตวรรษที่ 16) (สรศักดิ์ จันทน์วัฒนกุล, 2551: 30) ส่วนปราสาทบริวาร 8 หลัง ฐานล่างชำรุดไม่สามารถวิเคราะห์ได้หากแต่ซากฐานอาคารด้านหน้ายังแสดงหลักฐานให้เห็นได้ชัดเจนว่าตั้งอยู่**ฐานบัวลูกฟักสลักลายลวดลายประดับ** เช่นเดียวกัน (ภาพที่ 7-7.2)

ศิลปะแบบบาแคว็ง (ราวพ.ศ.1440-1470) (หม่อมเจ้า สุภัทรดิศ ดิศกุล, 2539 : บทนำ) เช่น

ปราสาทบาแคว็ง สร้างโดยพระเจ้ายโศวรมันที่ 1 (หม่อมเจ้า สุภัทรดิศ ดิศกุล, 2549 : 224) มีปราสาท 5 หลังซ้อนบนฐาน 5 ชั้น และปราสาทบริวารรายรอบอีก 33 หลัง ฐานรองรับอาคาร 5 หลังหรือฐานไฟที่เป็น**ฐานบัวลูกฟักเส้นเล็กสลักลาย** ส่วนฐานของปราสาทประธาน เป็นฐานบัวคว่ำ บัวหงาย เว้นท้องไม้ไม่คาดลวดบัว ส่วนถัดไปคือส่วนบัวเชิงรองรับเรือนธาตุคาดด้วยลูกแก้วสลักลาย (ภาพที่ 8-8.2)

ศิลปะแบบเกาะแกร์ (ราวพ.ศ.1465-1490)(หม่อมเจ้า สุภัทรดิศ ดิศกุล, 2539 : บทนำ) เช่น

ปราสาทปักษีจำกรง สร้างสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 4 (หม่อมราชวงศ์สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์, 2537:51)ปราสาทหลังเดียวบนฐานสูงเป็นชั้น ฐานด้านล่างเป็นคิลาแลงมีเค้าโครงแสดงให้เห็นว่าเป็น**ฐานบัวลูกฟัก** ส่วนฐานรองรับปราสาทประธานชำรุดมาก (ภาพที่ 9-9.2)

ศิลปะแบบแปรรูป (ราวพ.ศ.1490-1510) (หม่อมเจ้า สุภัทรดิศ ดิศกุล, 2539 : บทนำ)เช่น

ปราสาทแปรูป สร้างในสมัย พระเจ้าราชนทรวรมัน (กรมศิลปากร, 2539 :98) มีปราสาท 5 หลัง สร้างด้วยอิฐ ปราสาทประธานตั้งตรงกลาง อีก 4 หลัง อยู่ที่ยุ่ม ปราสาทประธานตั้งอยู่บนฐานเป็นชั้น จากการสังเกตมีฐานซ้อนกันสองชุด ลวดบัวชุดของชั้นล่างจากเค้าโครงที่เหลือโค้งแหลมเหมือนลูกแก้วอกไก่และมีการ ลวดลายประดับ ชุดถัดไปด้านบนเป็นแถบแบนเป็นฐานบัวลูกฟัก(ภาพที่ 10-10.2)

ปราสาทแม่บุญตะวันออก สร้างในสมัยพระเจ้าราชนทรวรมัน (กรมศิลปากร, 2539 : 96)เป็นปราสาทอิฐ 5 หลัง ตั้งอยู่บนฐานไม่สูงนัก ปราสาทประธาน หลังกลางฐานรองรับยังมีสภาพดี โดยแสดงเค้าโครงของฐานบัวที่คาดเส้นลวดเส้นใหญ่ตรงกลางฐานที่โค้งมนกลมและประดับด้วยลวดลาย(ลูกแก้ว?) ส่วนฐานไฟที่รองรับปราสาท 5 หลังนั้น เป็นฐานบัวลูกฟัก (ภาพที่ 11-11.2)

ศิลปะแบบบันทายสรี (ราวพ.ศ.1510-1550)(หม่อมเจ้า สุภัทรดิศ ดิศกุล, 2539 : บทนำ)เช่น

ปราสาทบันทายสรี จากจารึกกล่าวว่าพราหมณ์มหาราชครู ชื่อ “ยัชญะ วราหะ” เป็นผู้สร้างเมื่อ พ.ศ.1510 (มาดแลน จีโต, 2526 : 36)ที่ปราสาทประธาน (หลังกลาง) บัวเชิงประดับด้วยลูกแก้วอกไก่ มีขนาดเล็กแหลมสลักลายชัดเจน ขณะที่ปราสาทด้านข้างและฐานไฟที่รองรับปราสาท 3 หลังตำแหน่งเดียวกันนี้สลักเป็น ลายดอกบัวตูม (ภาพที่ 12-12.1)

ศิลปะแบบคลัง (ราวพ.ศ.1510-1560) (หม่อมเจ้า สุภัทรดิศ ดิศกุล, 2539 : บทนำ) เช่น

ปราสาทตาแก้ว สร้างในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 5และพระเจ้าสุริยวรมันที่ 1 (กรมศิลปากร, 2539:117)เป็นปราสาทที่สร้างด้วยหินทรายมีฐานสูงซ้อนกันหลาย ชั้น ชั้นบนสุดมีปราสาท 5 หลัง หลังกลางเป็นปราสาทประธาน อีก 4 หลังเป็น ปราสาทบริวารที่ตำแหน่งมุมทั้งสี่ ปราสาทยังสร้างไม่เสร็จแต่ในบางส่วนเริ่มมีการ สลักลวดลายแล้ว ที่ส่วนฐานพอมิเค้าโครงพอสันนิษฐานได้ว่า ฐานเป็นชั้นที่ปราสาท แห่งนี้ ชั้นแรก คาดด้วยลวดบัวลูกฟัก ชั้นที่สองถัดขึ้นไปด้านบนจากเค้าโครงของ ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑ มกราคม - มิถุนายน ๒๕๕๔

ลวดบัวขนาดใหญ่ตลอดแนวมีความโค้งมนกว่าฐานด้านล่างที่กล่าวมามากและแม้
ทำเป็นสันตรงกลางจึงน่าจะเป็น**บัวลูกแก้ว** (ภาพที่ 13-13.2)

ปราสาทพินานอากาศ สร้างในสมัย พระเจ้าราชนทรวรมัน,พระเจ้าชัย
วรมันที่ 5 (กรมศิลปากร, 2539 : 99)เป็นปราสาทที่มีฐานสูงซ้อนกันหลายชั้น เป็น
ฐานบัวลูกฟักทั้งสามชั้น ส่วนฐานรองรับปราสาทประธานทำฐานสูงเช่นเดียวกัน
ชุดล่างเป็นบัวลูกฟัก ชั้นที่สองมีลวดบัวที่อยู่ตำแหน่งกลางบางส่วนยังมีร่องรอยของ
ลวดลายประดับและการทำสันแหลมคล้าย**ลูกแก้วอกไก่** (ภาพที่ 14-14.2)

ศิลปะแบบปาปวน (ราวพ.ศ.1560-1630) (หม่อมเจ้า สุภัทรดิศ ดิศกุล, 2539 :
บทนำ)เช่น

ปราสาทปาปวน สร้างสมัยพระเจ้าอุทัยทิตยวรมันที่ 2 (กรมศิลปากร,2539
: 124)เป็นปราสาทที่มีฐานซ้อนกันหลายชั้นมีความสูงมาก ปราสาทประธานขนาดใหญ่
(ปัจจุบันกำลังดำเนินการบูรณะ) พบเป็น**ลูกแก้วอกไก่ขนาดใหญ่** เป็นสันกลาง
ลวดบัวสลักลายชัดเจน ปรากฏมากตามฐานต่าง เช่น ฐานรองรับซาลาทางเดิน ฐาน
รองรับปราสาทประธานชั้น(ล่างสุด) และทุกชั้นน่าจะเป็นรูปแบบเดียวกัน (ภาพที่
15-15.2)

ปราสาทเขาพระวิหาร สร้างสมัยพระเจ้าสุริยวรมันที่ 1-2 (กรมศิลปากร,
2539 : 138)ฐานรองรับปราสาทประธานเป็นฐานสองชุด ชุดด้านล่างเป็น**ฐานบัว
บัวลูกแก้วอกไก่**สลักลวดลายและฐานที่ซ้อนอยู่ด้านบนมีขนาดเล็กกว่ามีลักษณะ
คล้ายคลึงกับฐานชั้นล่าง หากแต่มีชั้นลวดลายที่มีความแตกต่างกันในตำแหน่ง
เดียวกันของบัวลูกแก้วนี้ได้ประดับเป็นลายบัวตูม (ภาพที่ 5)

ศิลปะแบบนครวัด (ราวพ.ศ.1650-1720) (หม่อมเจ้า สุภัทรดิศ ดิศกุล, 2539 :
บทนำ)เช่น

ปราสาทนครวัด สร้างสมัยพระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 เมื่อปี พ.ศ.1656 (มาด
แลน จีโต, 2526 : 39) ปราสาท 5 หลังบนฐานยอด ณ ปราสาทแห่งนี้**พบฐานที่เป็น
ลูกแก้วอกไก่**สลักลายจำนวนมาก เช่น ฐานรองรับระเบียงคดชั้นที่ 1 และชั้นที่ 2 สระ

น้ำที่อยู่ระเบียงชั้นที่ 3 และ 4 เป็นต้น โดยเฉพาะปราสาทประธานที่เป็นฐานสูงชันกันหลายชุด จากหลักฐานที่พบฐานของปราสาทแห่งนี้สามารถเห็นได้เพียงเค้าโครงลวดลายสลักเลือนลางหมดแล้ว ในฐานชุดแรกและชุดที่สองเป็นฐานบัวลูกฟัก ชุดที่สามและสี่ด้านบนสุดเห็นได้ไม่ชัดเจน ข้อสังเกตฐานของปราสาทนครวัดนี้มีการเพิ่มปริมาณจำนวนลวดบัวมากขึ้นกว่าแต่ก่อนและลวดบัวแต่ละเส้นมีขนาดใกล้เคียงกัน ฐานบัวแต่ละชุดไม่ได้แสดงความเว้าลึกส่วนกลางฐานเหมือนฐานรองรับอื่น หากแต่เน้นความสูงลดหลั่นจากพื้นเข้าหาปราสาทส่วนกลางส่วนเส้นลวดส่วนกลางจะมีขนาดใหญ่ชัดเจนกว่าเล็กน้อย และลวดบัวที่เป็นลูกฟักนี้ไม่ได้คาดตลอดแนว หากแต่ปรับเปลี่ยนเป็นบัวลูกแก้วอกไก่สลักลายตรงช่วงที่เป็นเพ็ญมุม ทำให้มีรูปแบบที่แตกต่างไปจากที่ผ่านมา (ภาพที่ 16-16.3)

ปราสาทพิมาย ที่เห็นในปัจจุบันสร้างขึ้นในราวครึ่งแรกของพุทธศตวรรษที่ 17 เป็นต้นมา จากนั้นในราวพุทธศตวรรษที่ 18 ตรงกับรัชกาลของพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 จึงมีการปฏิสังขรณ์และสร้างสิ่งก่อสร้างเพิ่มเติม(รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง, 2548 : 129) ปราสาทประธานก่อด้วยหินทราย ส่วนฐานบัวชุดด้านล่างพบฐานลูกแก้วอกไก่สลักลวดลาย ฐานด้านบนในตำแหน่งเดียวกันนี้เป็นลายบัวตูมเม็ดเล็ก (ภาพที่ 6)

ปราสาทบันทายสำหรับ สร้างสมัยพระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 (หม่อมราชวงศ์สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์, 2537 : 56) ปราสาทหลังนี้มีแผนผังเป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัส มีกำแพงล้อมรอบ 3 ชั้นฐานระเบียงคดโดยรอบและฐานรองรับอาคารแนวกลางทั้งหมดเป็น **บัวลูกฟัก** สลักลวดลายอย่างชัดเจน ขณะชุดฐานด้านบนที่มีขนาดเล็กกว่าคาดด้วย **ลูกแก้วอกไก่** สลักลายมีขนาดเล็กและแหลม (ภาพที่ 17-17.1)

ปราสาทหมามานท์ สร้างสมัยพระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 (หม่อมราชวงศ์สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์, 2537 : 56) เป็นปราสาทขนาดเล็ก ตั้งอยู่บนฐานไม่สูง ตัวปราสาทมีมณฑปยื่นออกมาทางทิศตะวันออก และมีกำแพงล้อมรอบแต่ชำรุดเกือบหมดเหลือเพียงซุ้มประตูด้านทิศตะวันออกและตะวันตกและบรรณาลัย ฐานรองรับปราสาทประธานเป็น ฐานสองชุด ฐานชุดล่างเป็น **ฐานบัวลูกฟัก** ฐานชุดบนมีขนาดเล็กกว่าบนเป็น **ลูกแก้วอกไก่** เส้นเล็ก และยังปรากฏลวดบัวลูกแก้วอกไก่คาดเป็นฐานแนว

ผนังใต้ประติมากรรมปูนดำที่ผนังด้านนอกของปราสาทประธานด้วย ส่วนอาคารที่เป็นซุ้มประตูทางทิศตะวันออกและตะวันตกนั้นเป็นฐานบัวลูกแก้วอกไก่สลักลาย (ภาพที่ 18-18.2)

ศิลปะแบบบายน (ราวพ.ศ.1720-1780) (หม่อมเจ้า สุภัทรดิศ ดิศกุล, 2539:บทนำ) เช่น

ปราสาทบายน สร้างในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 (มาดแลน จีโต, 2526 : 36) ปราสาทแห่งนี้มีฐานไม่สูง ปราสาทประธานเป็นผังทรงกลม รายล้อมไปด้วยปราสาทใบหน้าบุคคลซุ้มละ 4 หน้า จำนวนทั้งหมดประมาณ 50 กว่าซุ้ม (ยอร์ช เซเดส์, 2536 :137-154) ที่ปราสาทประธาน ฐานบัวคาดด้วยลวดบัวขนาดใหญ่ใกล้เคียงกันและมีลวดบัวจำนวนสามเส้นที่เป็นลูกแก้วอกไก่ชัดเจน โดยส่วนหลักตรงกลางมีขนาดใหญ่สุด ขนาบส่วนบนล่างด้วยลวดบัวที่สลักเป็นกลีบบัวก่อนคาดด้วยลูกแก้วอกไก่บน-ล่างอีกชั้น ทั้งหมดอยู่ภายในฐานบัวคว่ำบัวหงาย ปรับโค้งไปตามแนวผังกลมของตัวปราสาท และในจุดอื่น ๆ เช่น ฐานรองรับทางเดิน เข้า-ออกฐานบัวจะคาดลูกแก้วอกไก่เพียงเส้นเดียว ในขณะเดียวกันก็พบฐานบัวลูกฟักประดับส่วนอื่น ๆ ตัวอย่างเช่น เช่น ที่ฐานซุ้มประตูกำแพง เป็นต้น (ภาพที่19-19.3)

จากข้อมูลรูปแบบลวดบัวในชุดฐานข้างต้นอาจกล่าวได้ว่า ศิลปะขอมสมัยเมืองพระนครนั้นมีทั้งรูปแบบศิลปะที่สืบเนื่องมาจากสมัยก่อนเมืองพระนครคือ บัวลูกแก้ว และรูปแบบที่อาจเกิดขึ้นในสมัยเมืองพระนครเอง เช่น บัวลูกฟักและบัวลูกแก้วอกไก่ อีกทั้งนิยมการสลักลวดลายร่วมด้วย จากหลักฐานที่ปรากฏเริ่มต้นศิลปะสมัยพะโคในยุคแรกนั้นเป็นฐานบัวลูกฟัก หากลวดบัวลูกแก้วขนาดใหญ่ที่เคยใช้ประดับตั้งแต่ศิลปะสมัยก่อนเมืองพระนครก็ยังคงปรากฏให้เห็นได้ในศิลปะสมัยเมืองพระนคร เช่น ที่ปราสาทบาแค้ง ปราสาทตาแก้วแต่ได้สลักตกแต่งลวดลายแล้ว ส่วนฐานบัวลูกแก้วอกไอนั้นจากการวิเคราะห์รูปแบบที่ผ่านมามีปรากฏขึ้นครั้งแรกในศิลปะสมัยแปรรูปที่ปราสาทแปรรูป แต่การที่พบ ณ ปราสาทแห่งนี้ดูเหมือนน่าจะเป็นการทดลองสร้าง เนื่องจากระเบียบของวางตำแหน่งที่ใช้กับชุดฐานล่าง

แปลกไปจากยุคหลังกว่าที่มักประดับไว้กับชุดฐานที่สูงกว่าลวดบัวอื่น อีกทั้งในระยะเดียวกันที่ปราสาทแม่บุญตะวันออกยังคงสืบต่อฐานบัวคาดลูกแก้วสลักลายและในสมัยหลังจากนั้นคือศิลปะสมัยคลังที่ปราสาทตาแก้วก็ยังคงแสดงรูปแบบเป็นลวดบัวชนิดลูกแก้วอีกเช่นกัน

การแสดงความก้ำกึ่งทางรูปแบบระหว่างลวดบัวลูกแก้วและลวดบัวลูกแก้วอกไก่ของศิลปะขอมนั้นหากพิจารณาจากสัดส่วนมีขนาดค่อนข้างใหญ่ ด้วยลักษณะของความโค้งมนที่มีมากกว่าความแหลมยื่นแบบลูกแก้วอกไก่นั้นไม่ชัดเจนนัก แต่อาจอธิบายได้ขณะนี้ว่ามีความเป็นไปได้ว่าอาจจะพัฒนาจากลวดบัวลูกแก้ว ด้วยช่างชาวเขมรอาจคุ้นชินกับรูปแบบเก่าที่เคยทำสืบมา และพยายามพัฒนารูปแบบโดยการเน้นส่วนกลางของลวดบัวให้มนแหลมขึ้นเพียงเล็กน้อยเท่านั้น หากกาลเวลาผ่านไปส่วนนี้อาจสึกกร่อนจนมองเป็นลวดบัวลูกแก้วก็เป็นได้ ความเป็นลวดบัวลูกแก้วอกไก่นี้จะชัดเจนมากขึ้นและนิยมเมื่อเข้าสู่ศิลปะสมัยปาพนแล้ว เช่นที่ปราสาทปาพน และปราสาทเขาพระวิหาร และนิยมสืบเนื่องจนศิลปะสมัยบายน ส่วนอีกประเด็นหนึ่งคือ เมื่อมีหลากหลายรูปแบบมากขึ้นจึงพบลวดบัวต่างรูปแบบอยู่ร่วมกันในสถานที่แหล่งเดียวกันหรือแม้กระทั่งปราสาทหลังเดียวกันนั้น ซึ่งฐานบัวลูกแก้วหรือฐานบัวลูกแก้วอกไก่มักพบใช้ประดับฐานส่วนต่าง ๆ คือ ปราสาทประธาน ปราสาทบริวาร และสิ่งก่อสร้างอันประกอบประกอบอื่น ๆ

สำหรับปราสาทประธานหากฐานที่มีชุดฐานสองฐานซ้อนกันจะพบได้คือ 1.หากฐานบัวลูกแก้วหรือฐานบัวลูกแก้วอกไก่อยู่ในตำแหน่งฐานล่างที่มีขนาดใหญ่กว่าฐานด้านบนซึ่งมักเป็นฐานเพียงครึ่งฐาน ในตำแหน่งเดียวกันกับลวดบัวลูกแก้วหรือฐานบัวลูกแก้วอกไก่นั้นมักจะถูกแทนที่ด้วยลวดลายของบัวตูมขนาดเล็ก 2.หากชุดฐานล่างเป็นฐานบัวลูกฟักแล้ว ชุดฐานครึ่งบนมักจะพบว่าคาดด้วยลวดบัวลูกแก้วหรือลูกแก้วอกไก่ 3.หากปราสาทบริวารที่เป็นฐานบัวลูกแก้วหรือลูกแก้วอกไก่นั่น ปราสาทประธานย่อมเป็นฐานบัวลูกแก้วหรือลูกแก้วอกไก่ไม่ขึ้นใดก็ขึ้นหนึ่งด้วย และ 4. สิ่งก่อสร้างหรือประกอบประกอบอื่น ๆ ของศาสนสถาน เช่น ชุดฐานของทางเดิน ชุมประตู่ ระเบียงคดนั้น หากปรากฏพบในส่วนนี้ ก็มักพบในจุดสำคัญอื่น ๆ ด้วยและแสดงถึงรูปแบบที่ได้รับความนิยมมาแล้วเช่นในสมัยนครวัดและสมัยบายน

ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑ มกราคม - มิถุนายน ๒๕๕๔

กล่าวคือ หลักฐานทางรูปแบบศิลปะที่ผ่านมาในสมัยเมืองพระนครแล้วดูเหมือนว่าโบราณสถานเหล่านั้นได้ให้ความสำคัญกับระเบียบในการตกแต่งโดยมักใช้ประดับตกแต่งชุดฐานในตำแหน่งสูงกว่าฐานบัวที่ประดับตกแต่งชนิดลวดบัวลูกฟัก ดังจะเห็นได้จากหลักฐานว่า ลวดบัวลูกฟักหรือฐานบัวลูกฟักนั้นจะ มักถูกนำมาประดับในส่วนรองของปราสาท เช่น ทางดำเนิน ปราสาทบิรวาร ชุมประตู่หรือถ้าประดับไว้ที่ปราสาทประธานก็จะเป็นส่วนชุดฐานล่าง ขณะที่บัวลูกแก้วและบัวลูกแก้วอกไก่อจะอยู่ในส่วนที่สำคัญกว่าเช่นปราสาทประธานและประดับในชุดฐานที่อยู่เหนือกว่าชุดฐานบัวลูกฟัก ดังเช่นที่ ปราสาทแม่บุญตะวันออก ปราสาทบันทายสรี ปราสาทตาแก้ว ปราสาททมมานนท์ เป็นต้น การจำแนกหรือแบ่งสัดส่วนการประดับนั้นคงเกิดขึ้นหลังที่มีชนิดของลวดบัวหลายหลายขึ้นนั่นเอง และเมื่อเข้าสู่ศิลปะสมัยนครวัดเป็นต้นไปลูกแก้วอกไก่อสลักลายจึงได้รับความนิยมมาก เห็นได้จากการนำมาใช้ประดับในหลายส่วนของศาสนาสถาน เช่นทางดำเนิน ชุมประตู่ ระเบียงคดเช่นที่ปราสาทนครวัด เป็นต้น

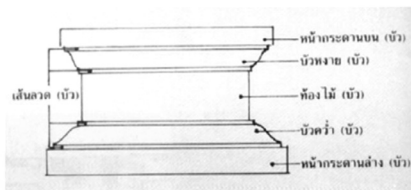
จากการวิเคราะห์หลักฐานที่ผ่านมา ลวดบัวของฐานลูกแก้วอกไก่อในโบราณสถานศิลปะเขมรสมัยเมืองพระนครนั้น อาจทำให้เชื่อได้ว่าน่าจะมีที่มาจากฐานบัวลูกแก้วขนาดใหญ่ที่ได้พบมาก่อนแล้วตั้งแต่สมัยก่อนเมืองพระนคร และอาจเริ่มใช้ประดับตกแต่งชุดฐานของปราสาทขอมอย่างน้อยในศิลปะสมัยแปรรูปและได้รับความนิยมอย่างมากในศิลปะสมัยปาปวน ศิลปะสมัยนครวัดเป็นต้นมา และดูเหมือนว่าฐานบัวลูกแก้วอกไก่อนี้ อาจมีการกำหนดความสำคัญให้ประดับตกแต่งในส่วนสำคัญๆ ของศาสนา เมื่อเทียบกับรูปแบบที่มีมาก่อนในศิลปะสมัยพะโคเช่นฐานบัวลูกฟัก ซึ่งอาจใช้ประดับตกแต่งองค์ประกอบอื่นๆ ของศาสนาสถานหนึ่งที่มีความสำคัญในลำดับรองลงมา

บรรณานุกรม

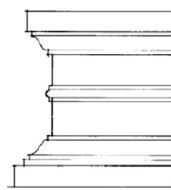
- กรมศิลปากร. 2539. ประวัติศาสตร์ โบราณคดีกัมพูชา. กรุงเทพฯ : ประชาชน.
- เชษฐา ดิงสัญชลี. 2541. “ข้อคิดเห็นบางประการเกี่ยวกับที่มาของฐานบัวลูกแก้วอกไก่ในศิลปะอยุธยาที่เจดีย์วัดสวนหลวงสวรวัตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา,” เมืองโบราณ ปีที่ 24 ฉบับที่ 1 ม.ค.-มี.ค.:137-142.
- เชษฐา ดิงสัญชลี. 2552. เอกสารการบรรยายในรายวิชา Seminar on India Art . ม.ป.ท.:ม.ป.ป..
- นงนุช ภูมาลี. 2552. รายงานประกอบการศึกษาสัมมนาอินเดีย ปีการศึกษา 2552. ม.ป.ท..
- มาดแลน จีโต. 2526. ประวัติเมืองพระนครของขอม. ทรงแปลโดย ศาสตราจารย์ หม่อมเจ้าสุภัทรดิศ ดิศกุล.พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ศิลปวัฒนธรรมฉบับพิเศษ
- ยอร์ช เซเดส์. 2536. เมืองพระนคร พระนครวัด พระนครธม. ปราณี วงษ์เทศแปล. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: มติชน.
- รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง. 2548.ปราสาทขอมในดินแดนไทย ความเป็นมาและข้อมูลด้านประวัติศาสตร์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน.
- ศักดิ์ชัย สายสิงห์. 2548. “ฐานบัวล้นในวัฒนธรรมทวารวดี ที่มา ความหมาย และความสัมพันธ์ทางด้านรูปแบบจากอินเดียสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้,” ดำรงวิชาการ : วารสารรวมบทความทางวิชาการคณะโบราณคดีปี 2548. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สรศักดิ์ จันทร์วัฒนกุล. 2551. ประวัติศาสตร์และศิลปะแห่งอาณาจักรขอมโบราณ. กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ.
- สันติ เล็กสุขุม. 2548. “ก่อนที่จะปรากฏในศิลปะไทยและก่อนที่จะหายไปในที่สุด :ฐานบัวลูกฟัก,” รวมบทความมุมมอง ความคิดและความหมาย งานช่างไทยโบราณ. กรุงเทพฯ :เมืองโบราณ.
- _____ 2547. กระหนกในดินแดนไทย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ.

- _____ 2535. เจดีย้:ความเป็นมาและศัพท์เรียกองค์ประกอบเจดีย้ในประเทศไทย.
กรุงเทพฯ : มติชน.
- สุภัทรดิศ ดิศกุล, หม่อมเจ้า. 2549. ประวัติศาสตร์ประเทศไทยใกล้เคียง. พิมพ์ครั้งที่
5. กรุงเทพฯ : มติชน.
- _____ 2539. ศิลปะขอม. กรุงเทพฯ : ศูรสุภา.
- สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์, หม่อมราชวงศ์. 2537. ศิลปะร่วมแบบเขมรในประเทศไทย.
กรุงเทพฯ : มติชน.
- _____. 2536. ปราสาทเขาพระวิหาร. กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ.

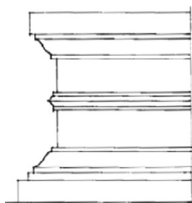
ภาพประกอบ

ภาพที่ 1 ลายเส้นองค์ประกอบของฐานบัว
ที่มา : สันติ เล็กสุขุม, เจดีย์ ความเป็นมาและศัพท์
เรียกองค์ประกอบเจดีย์ในประเทศไทย, 2535.

ภาพที่ 1.2 ลายเส้นฐานบัวลูกแก้ว
ที่มา : กรมศิลปากร, ศัพทานุกรม
โบราณคดี, 2550.

ภาพที่ 1.3 ลายเส้นฐานบัวลูกแก้วอกไก่
ที่มา : กรมศิลปากร,
ศัพทานุกรมโบราณคดี, 2550.

ภาพที่ 1.4 ลายเส้นฐานบัวลูกฟัก
ที่มา : กรมศิลปากร,
ศัพทานุกรมโบราณคดี, 2550.

ภาพที่ 2 ปราสาทสมโบรีไพรกุก หมู่เหนือ
ที่มา : รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง,
สื่อประกอบการสอนวิชา
Art in Thailand from The 13th Century AD, 2552.

ภาพที่ 2.1 ภาพขยายส่วนฐานปราสาทสม
โบรีไพรกุก หมู่เหนือ
ที่มา : รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง, สื่อประกอบการ
สอนวิชา Art in Thailand from The 13th
Century AD, 2552.

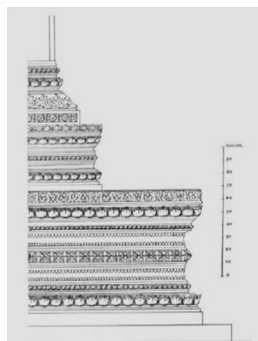
ภาพที่ 3 เทวาลัยลิขัณมณ เมืองสิริปุระ ศิลปะอินเดียหลังคุปตะ
ที่มา : Adam Hardy, The Temple Architecture of India, 2007.

ภาพที่ 4 ปราสาทพะโค
ศิลปะสมัยพะโค (ราวพ.ศ. 1420-1440)

ภาพที่ 4.1 ภาพขยายส่วนฐานรองรับปราสาท

ภาพที่ 5 ลายเส้นส่วนฐานของปราสาทประธาน ปราสาทเขาพระวิหาร
ศิลปะสมัยปาปวน (ราวพ.ศ. 1560-1630)

ที่มา : หม่อมราชวงศ์สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์, ปราสาทเขาพระวิหาร, 2536.

ภาพที่ 6 ซุดฐานของปราสาทพิมาย
ศิลปะสมัยนครวัด (ราว พ.ศ. 1650-1720)

ภาพที่ 6.1 ลูกแก้วอกไก่ของฐานปราสาทพิมาย

ภาพที่ 7 ปราสาทบากอง
ศิลปะสมัยพะโค(ราวพ.ศ. 1420-1440)

ภาพที่ 7.1 ฐานรองรับปราสาทประธาน

ภาพที่ 7.2 ฐานรองรับอาคารด้านหน้าปราสาทประธาน

ภาพที่ 8 ปราสาทบาแค้ง
ศิลปะแบบบาแค้ง (ราว พ.ศ. 1440-1470)

ภาพที่ 8.1 บัวเชิงเป็นลูกแก้วสลักลาย

ภาพที่ 8.2 ฐานไพทีรองรับปราสาท
เป็นฐานบัวลูกฟักเส้นเล็กสลักลาย

ภาพที่ 9 ปราสาทปักษีจำรุง
ศิลปะแบบเกาะแกร์(ราวพ.ศ. 1465-1490)

ภาพที่ 9.1 ฐานรองรับปราสาทประธาน
สภาพชำรุดมาก

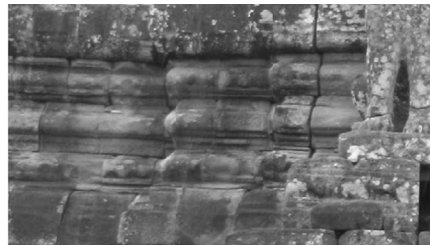
ภาพที่ 9.2 ฐานด้านล่างมีเค้าโครง
แสดงให้เห็นว่าเป็นฐานบัวลูกฟัก

ภาพที่ 10 ปราสาทแปรรูป
ศิลปะแบบแปรรูป (ราวพ.ศ.1490-1510)

ภาพที่ 10.1ฐานรองรับปราสาทประธาน
ชุดล่างเป็นลวดบัวลูกแก้วอกไก่และมีลวดลายประดับ

ภาพที่ 10.2 ฐานรองรับปราสาทประธาน
ชุดบนเป็นแถบแบนแบบบัวลูกแก้วและมีลวดลายประดับ

ภาพที่ 11 ปราสาทแม่บุญตะวันออก
ศิลปะแบบแปรรูป(ราวพ.ศ. 1490-1510)

ภาพที่ 11.1 ฐานรองรับปราสาท 5
หลังเป็นฐานบัวลูกฟัก

ภาพที่ 11.2 ปราสาทประธานหลังกลางฐานรองรับสภาพยังดี
แสดงเค้าโครงของฐานบังที่คาดด้วยเส้นลวดขนาดใหญ่
โค้งมนกลมและประดับลวดลาย

ภาพที่ 12 ปราสาทบันทายศรี
ศิลปะแบบบันทายศรี (ราวพ.ศ.1510-1550)

ภาพที่ 12.1 ภาพขยายส่วนฐาน
ลวดบัวลูกแก้วอกไก่ของปราสาทประธาน

ภาพที่ 13 ปราสาทตาแก้ว
ศิลปะแบบคลัง (ราวพ.ศ. 1510-1560)

ภาพที่ 13.1 ฐานเป็นชั้นของปราสาทตาแก้ว
ชั้นแรกคาดด้วยลวดบัวลูกฟัก

ภาพที่ 13.2 ฐานเป็นชั้นของปราสาทตาแก้วชั้นที่
สองด้านบนมีเค้าโครงของลวดบัวขนาดใหญ่ตลอดแนว
ลักษณะโค้งมนกว่าฐานด้านล่าง
และมีสันตรงกลางจึงน่าจะเป็นบัวลูกแก้ว

ภาพที่ 14 ปราสาทพิมานอากาศ ฐานสูงเป็นบัวลูกฟักสามชั้น
ศิลปะแบบคลัง(ราวพ.ศ. 1510-1560)

ภาพที่ 14.1 ส่วนฐานรองรับปราสาทประธาน
ทำเป็นฐานสูงเช่นเดียวกับฐานล่างเป็นบัวลูกฟัก

ภาพที่ 14.2 ฐานชั้นที่สองลดบัว
แสดงร่องรอยของลูกแก้วอกไก่มีสวดลายประดับ

ภาพที่ 15 ปราสาทปาวน ศิลปะแบบปาวน (ราวพ.ศ. 1560-1630)
เป็นฐานสูงซ้อนกันหลายชั้น

ภาพที่ 15.1 ฐานรองรับปราสาทประธาน
เป็นลูกแก้วอกไก่ขนาดใหญ่
มีสันกลางนูนและสลักลวดลาย

ภาพที่ 15.2 ภายขยายลวดบัวลูกแก้วอกไก่

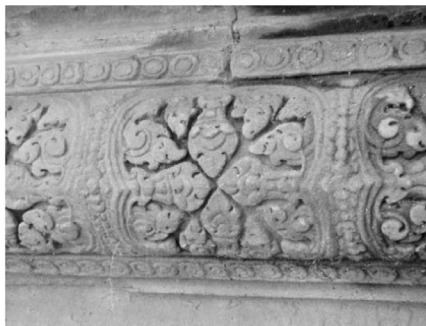
ภาพที่ 16 ปราสาทนครวัด
ศิลปะแบบนครวัด (ราวพ.ศ. 16450-1720)

ภาพที่ 16.1 ปราสาทประธานมีฐานสูงชันเป็นขั้น

ภาพที่ 16.2 ภาพขยายส่วนฐานปราสาทประธาน

ภาพที่ 16.3 ภาพขยายส่วนฐานบัวลูกแก้วสลักลาย

ภาพที่ 17 ฐานบัวลูกแก้วปราสาทบันทายสำหรับ
ศิลปะแบบนครวัด (ราวพ.ศ. 1650-1720)
ชุดฐานด้านบนขนาดเล็กกว่าคาดด้วยลูกแก้วอกไก่
'สลักลายมีขนาดเล็กและแหลม

ภาพที่ 17.1 ฐานบัวลูกแก้ว ปราสาทบันทาย
สำหรับฐานรองรับอาคารเป็นบัวลูกแก้วสลักลาย

ภาพที่ 18 ปราสาทธมมานนท์
ศิลปะแบบนครวัด (ราวพ.ศ. 1650-1720)

ภาพที่ 18.1 ฐานรองรับปราสาทประธาน
เป็นฐานสองชั้นซ้อนกันชุดล่างเป็นฐานบัวลูกฟัก
ฐานบนเป็นลูกแก้วอกไก่ที่มีขนาดเล็ก

ภาพที่ 18.2 ชุ่มประตูด้านทิศตะวันออก
ตะวันตกและบรรณาลัยเป็นฐานบัวลูกแก้วอกไก่

ภาพที่ 19 ปราสาทบาเยน
ศิลปะแบบบาเยน(ราวพ.ศ. 1720-1780)